

Türkiye’de Boşanmanın Ekonomi ve Eğitim Faktörleriyle İlişkisi Üzerine İstatistiksel Bir İnceleme

Kenan BAŞ
Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
kenanbas2301@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-4253-2323

Cemalettin LEVENT
Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
cemalettin_65_@hotmail.com
ORCID ID: 0000-0001-7147- 1027

Ahmet USANMAZ
Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
ahmetusanmaz6@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-9498-1521

Araştırma Makalesi	DOI: 10.31592/aeusbed.1800065
Geliş Tarihi: 09.10.2025	Revize Tarihi: 23.12.2025
	Kabul Tarihi: 18.02.2026

Atıf Bilgisi

Baş, K., Levent, C. ve Usanmaz, A. (2026). Türkiye’de boşanmanın ekonomi ve eğitim faktörleriyle ilişkisi üzerine istatistiksel bir inceleme. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(Özel Sayı), 433-448.

ÖZ

Günümüzde aile birliğinin/bütünselliğinin parçalanmasına neden olan boşanma olgusunun birçok nedeni bulunmaktadır. Bölgeden bölgeye değişen boşanma olgusunun genellikle işsizlik, ekonomik krizler, aldatma, şiddet, eğitim düzeyi, iletişimsizlik, kültürel faktörler vb. gibi nedenlerden kaynaklandığı görülmektedir. Bu bağlamda çalışmanın temel amacı; aile kurumunda aile birliğinin bozulmasına neden olan boşanma olgusunun ekonomi ve eğitim ile ilişkisini incelemektir. Çalışmada Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ve Dünya Bankası web sitelerinden elde edilen ikincil verilerden hareketle betimsel analiz yapılmıştır. Çalışmanın temel bulgularına göre; boşanma ve evlenme sayılarının yıllara göre artış ve azalışlar noktasında değişkenlik gösterdiği ancak boşanma sayısındaki artışın yüksek oranda olduğu dikkat çekmektedir. Özellikle işsizlik artışının fazla olduğu yıllarda boşanma sayısındaki artış dikkat çekmektedir. Eğitim düzeyinin son yıllara göre artış gösterdiği ve işsizlik oranlarının son beş yılda düştüğü gözlemlenmektedir. Ayrıca çalışmada istihdam ve iş gücüne katılım oranlarının son yıllarda arttığı belirlenmiştir. Bulgular genel olarak değerlendirildiğinde işsizliğin azaltılması, refahın artırılması ve eğitime yönelik politikalara daha fazla önemin verilmesi boşanma sayısının düşmesine ve aile içi sorunlarının azalmasına katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Türkiyede boşanma, aile kurumu, ekonomi faktörü, eğitim faktörü.

A Statistical Analysis of the Relationship Between Divorce and Economic and Educational Factors in Turkey

ABSTRACT

Today, there are many reasons for divorce, which leads to the breakdown of family unity/integrity. The phenomenon of divorce, which varies from region to region, is generally seen to stem from reasons such as infidelity, violence, unemployment, economic crises, educational level, lack of communication, cultural factors, etc. In this context, the main objective of this study is to examine the relationship between divorce, which causes the breakdown of family unity in the family institution, and the economy and education. In the study, a ‘Descriptive Analysis’ was performed based on secondary data obtained from the websites of Turkish Statistical Institute (TUIK) and the World Bank. According to the main findings of the study, the number of divorces and marriages fluctuates over the years, but the increase in the number of divorces is particularly striking. The increase in the number of divorces is especially noticeable in years with high unemployment rates. It is observed that the level of education has increased in recent years and unemployment rates have decreased over the last five years. The study also determined that employment and labor force participation rates have increased in recent years. When the findings are evaluated overall, reducing unemployment, increasing welfare, and placing greater emphasis on education policies will contribute to a decrease in the number of divorces and a reduction in domestic problems.

Keywords: Divorce in Turkey, the institution of family, economic factors, educational factors.

Giriş

Toplumsal bir kurum olarak ifade edilen aile, uzun yıllardır varlığını sürdürüp bazı biçimleri kapsayarak yapısal ve biçimsel değişim süreçleri geçirmiştir. Aile kavramı, 21. yüzyılda değişimlere uğramış olsa da önemini korumuş olup sosyolojik, ekonomik, biyolojik ve politik birçok tartışmanın odak noktası olmuştur (Hallaç ve Öz, 2014, s. 142). Toplumun temel taşı olan aile birimi, sevgi, ilgi ve dostluk sunarak sosyal destek ağları sağlamaktadır. Ayrıca, zorluklara karşı koruma sağlama noktasında, aile üyeleri arasında önemli ekonomik rol oynar. Bu bağlamda aile, toplumun geneli üzerinde büyük etkileri olan ekonomik ve sosyal dışsallıkların kaynağı olarak da karşımıza çıkmaktadır (Adema, Clarke ve Thévenon, 2020, s. 193). Aile kavramı, hayat ve toplum için en önemli ve en küçük sosyal kurum olarak yer almaktadır (Diler ve Diler, 2022, s. 2167). Aile, büyümenin ve gelişmenin yanı sıra bireyin ilk eğitimini aldığı toplumsallaşma sürecinin başladığı ilk ve en önemli kurum olarak kabul edilmektedir. Aile, bir sosyal kurumdur ve kişinin genel yaşam kalitesinin artmasına katkı sağlar (Kapur, 2022, s. 34). Bireylerin olumlu etkileşimi ve manevi değerlerin önem kazanmasına neden olan aile kurumu toplumsal yaşama geçişin hızlanmasını sağlamaktadır (Öztekin ve Süküti, 2023, s. 28). Bu nedenle aile kurumu sadece duygusal ve sosyal işlevleriyle anılmakla kalmaz, aynı zamanda ekonomik yapının da temel bir unsuru olarak dikkat çekmektedir.

Aile kurumunu önemli bir ekonomik birim olarak ifade eden iktisat teorileri; aile kurumunun daima ekonomiye katkı sağladığını öne sürmüşlerdir. Bu bağlamda ailenin ekonomik işlevi, ailede yaşayan bireylere yönelik finansal güvenlik ve istikrarı oluşturmaktadır. Özellikle ailede yaşayan bireylerin fiziksel olarak yaşamlarını sürdürmesini sağlayan temel ihtiyaç alanlarından; kıyafet, yiyecek, barınak ve diğer maddi kaynakları karşılamaktadır. Dolayısıyla bir ailenin ekonomik fonksiyonları toplum açısından önem arz etmektedir (Abşır, 2020, s. 7). Bu noktada ailenin ekonomik işlevlerinin yalnızca bireylerin temel ihtiyaçlarını karşılamakla sınırlı kalmadığı, aynı zamanda evlilik ve aile içi ilişkilerin istikrarını da doğrudan etkilediği görülmektedir. Ekonomik istikrarın olması evlilik istikrarının olmasına katkıda bulunduğu argümanı vardır. Bu genellikle “aile stres modeli” olarak ifade edilir. Bu model Rand Conger ve Glen Elder’ın çalışmalarıyla ilişkilendirilmektedir (Conger vd., 1990, 1994, 2010). Temel argüman, ekonomik kaynaklardaki yetersizliğin çiftler arasında bir takım olumsuz olaylara yol açmasıdır. Gelir kaybının yaşanması durumunda, haneler harcamalarını azaltabilir, faturalarını ödemekte zorluk çekebilir veya tüketim ihtiyaçlarını karşılayamayabilirler. (Kessler vd., 2022, s. 250). Dolayısıyla ekonomik istikrar evlilikte istikrarın olmasında önemli bir faktördür.

Aile kurumu, toplumun temel taşı olup evlilik kurumuyla oluşmaktadır. Aile birliği, çeşitli nedenlerle sürdürülemediğinde boşanma yoluyla sona ermekte ve bu durum toplumsal bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır (Ersöz, 2011, s. 251). Dolayısıyla boşanma kavramı; nikah akdinin sona ermesi sonucuyla evli olan çiftlerin birlikte yaşamalarının sona ermesidir. Boşanma duygusal ve hukuki bir süreç olmasının yanında toplumsal izdüşümleri de olan bir süreç özelliği taşımaktadır. Bu bağlamda boşanma ile toplumun temelini oluşturan aile birliği bozulmaktadır (Varışlı, 2021, s. 147). Evlilik kurumunun sona ermesinin en önemli nedenlerden ilki, ekonomik unsurlardır. Bu ekonomik unsurlar; yoksulluk, işsizlik ve işini kaybetme olgusunun varlığıdır. Dolayısıyla boşanmaya neden olan birçok faktör bulunmaktadır. Ayrıca kültürel farklılıklar, psikolojik çatışmalar ve siyasi anlaşmazlıklar boşanmaya etki etmektedir (Doğan ve Kılınç, 2025). Bu faktörler; biyolojik, toplumsal, çevresel, psikolojik, sosyal, demografik ve ekonomik unsurlardan oluşmaktadır (Aksu, 2018, s. 69). İşsizlik faktörü, boşanmanın en önemli ekonomik nedenidir. İşsizlik kısa ve uzun dönemde boşanma riskinin artmasına neden olmaktadır. Hem erkeğin hem de kadının işsiz kalması boşanma riskini arttırmaktadır. Kadının işsiz kalması erkeğin işsiz kalmasına oranla daha az boşanma üzerinde etkili olmaktadır (Bulut ve Başoğlu, 2023, s. 47).

Ekonomik faktörlerin boşanma üzerindeki belirleyici rolü, bireylerin eğitim düzeyi ile yakından ilişkili olup, eğitim hem ekonomik konumlanmayı hem de evlilik dinamiklerini şekillendiren temel bir değişken olarak öne çıkmaktadır. Eğitim hem ekonomik hem de kültürel yönleri kapsar. Genellikle sanayileşmiş toplumlarda mesleki başarının en önemli belirleyicisi olduğu varsayılır. Ekonomik ve kültürel kaynaklarla olan bu ilişkisellik, eğitimin eş seçiminde önemli bir faktör

olmasının nedenlerinden biridir (Grow vd., 2017, s. 18). Eğitim ile boşanma arasındaki ilişki zaman içinde bölgeden bölgeye göre değişebilmektedir. Uluslararası literatür çalışmalarında düşük eğitim düzeyi, ekonomik sorunlar ve erken yaşta evliliğin boşanma riskini arttırdığı görülmektedir. Dolayısıyla bu çalışmanın temel amacı; Türkiye’de aile kurumunun parçalanmasına neden olan boşanmanın ekonomi ve eğitim ile ilişkisini incelemektir. Çalışmada TÜİK ve Dünya Bankası web sitelerinden elde edilen verilerden hareketle değerlendirmeler yapıp bu nedenle veriler ikincil veri kapsamında yorumlanmıştır.

Literatür Taraması

Aile kurumunda boşanma olgusunun ekonomik göstergeler ve eğitim düzeyi ile ilişkisini inceleyen ulusal ve uluslararası ampirik çalışmaların sayısı literatürde giderek artmaktadır. Araştırmacılar, özellikle gelir düzeyi, işsizlik oranı, ekonomik istikrarsızlık gibi değişkenlerin boşanma oranları üzerindeki etkisini detaylı biçimde analiz etmektedir. Bununla birlikte, eğitim düzeyinin artışının aile içi iletişim, değerler sistemi ve evlilik beklentileri üzerindeki dönüştürücü etkisi de boşanma olgusunun önemli belirleyicilerinden biri olarak görülmektedir. Bu nedenle son yıllarda eğitim ve ekonomik göstergelerin aile kurumunun parçalanmasındaki rolü, sosyal bilimlerde önemli bir inceleme alanı haline gelmiştir.

Aile Kurumunda Boşanma ve Ekonomi İlişkisine Yönelik Literatür Taraması

Literatürde boşanma ve ekonomi ilişkisi farklı ülkeler, dönemler ve sosyo-ekonomik göstergeler üzerinden incelenmiştir. Çalışmaların önemli bir kısmı işsizlik, gelir düzeyi, ekonomik krizler ve sosyo-ekonomik statü gibi değişkenlerin boşanma oranları üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır. Örneğin, Kawata (2008) Japonya’da işsizlik ile boşanma arasındaki ilişkiyi incelemiş ve işsizlik arttıkça boşanma oranlarının da yükseldiğini tespit etmiştir. Benzer şekilde Türkiye’de yapılan çalışmalarda da ekonomik sorunların boşanma üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Ayla vd. (2019) ekonomik krizlerin hem boşanma hem de intihar sayısını artırdığını, Bayrak (2019) ise işsizlik ve boşanmanın karşılıklı olarak birbirinin nedeni olduğunu vurgulamaktadır. Nitekim Topbaş ve Kurt (2007) da Türkiye’de işsizliğin boşanmanın önemli bir nedeni olduğunu bulgulamıştır. Buna karşılık, Avrupa ülkeleri üzerine yapılan araştırmalarda farklı dinamikler ön plana çıkmaktadır. González-Val ve Marcén (2017), 29 AB ülkesinde iş döngüsü ve boşanma ilişkisini incelemiş, işsizlik oranındaki artışın boşanmaları azaltıcı yönde etkide bulunduğunu belirtmiştir. Sandström ve Stanfors (2023) ise İsveç örneğinde sosyo-ekonomik statünün boşanma üzerindeki etkisini analiz etmiş ve özellikle orta sınıfın boşanma riskinin daha yüksek olduğunu göstermiştir. Çin’de yapılan bir çalışmada, Ul-Haq vd. (2023) işsizlik ve enflasyon gibi ekonomik stres göstergelerinin boşanma oranlarını artırdığını ortaya koyarken; Uunk (2004) Avrupa’da refah devleti düzenlemelerinin kadınlar için boşanmanın olumsuz ekonomik sonuçlarını hafiflettiğini göstermektedir. Benzer şekilde Türkiye üzerine yapılan analizlerde de farklı bulgular öne çıkmaktadır. Yılmaz (2022) kadınların iş gücüne katılımı ve tasarrufların artmasının boşanmayı azaltıcı, erkek işsizliğinin ise artırıcı bir etki yarattığını tespit etmiştir.

Türkiye’de boşanmanın sosyo-ekonomik nedenlerine odaklanan çalışmalar arasında Cıfır ve Çuhadar (2018), daha düşük eğitim düzeyi, işsizlik ve yüksek doğurganlık oranlarının, ekonomik bağımlılık ve evliliği sürdürmeye yönelik zorunluluklar nedeniyle boşanma hızını azalttığını; buna karşılık kadın istihdamındaki artışın, bireysel ekonomik bağımsızlığı güçlendirmesi yoluyla boşanma oranlarını yükselttiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca suç oranlarındaki artış ve erkeklerin evlilikten memnuniyetsizliği de boşanmayı artıran faktörler arasında yer almaktadır. Koç ve Şahpaz (2023) ise işsizlik ile boşanma arasında doğrudan bir ilişki bulmazken, dijitalleşmenin aile içi iletişimi zayıflatarak boşanmaları etkileyebileceğini öne sürmüştür. Öksüz ve Ürkmez (2023) kadın iş gücüne katılımı, işsizlik, yoksulluk ve gelir dağılımı eşitsizliğinin boşanma oranlarını yükselttiğini saptamıştır.

Avrupa örneklerinde de ekonomik faktörlerin boşanma üzerindeki belirleyici rolüne dikkat çekilmektedir. Çuhadar ve Cıfır Açıcı (2021), Merkezi ve Doğu Avrupa ülkelerinde ekonomik büyüme hızının düşmesi ve dışa açıklığın artmasının, toplumsal ve aile yapısında yarattığı dönüşümler aracılığıyla boşanma oranlarını artırıcı yönde etkilediğini ortaya koymuştur. Benzer şekilde Koç ve

Kutlar (2021), Türkiye’de ekonomik durgunluk, işsizlik, milli gelirdeki dalgalanmalar ve yasal düzenlemelerin boşanma oranlarını artırdığını bulgulamıştır. Genel olarak literatür, ekonomik istikrarsızlığın aile kurumunda çözümleri hızlandıran temel faktörlerden biri olduğunu; ancak bu etkinin ülkelere, dönemlere ve sosyo-ekonomik koşullara göre farklılaşabildiğini ortaya koymaktadır.

Aile Kurumunda Boşanma ve Eğitim İlişkisine Yönelik Literatür Taraması

Literatürde teorik ve ampirik çalışmalar, boşanmanın nedenlerinden birinin de eğitim düzeyi olduğunu göstermektedir. Ampirik literatürde boşanma ve eğitim düzeyi ilişkisine yönelik bulgular farklılıklar göstermektedir. Bu bağlamda farklı veri setleri ve yöntemler kullanılarak Türkiye örneğinde çeşitli araştırmalar yapılmıştır.

Diler ve Diler (2022), Türkiye’de boşanma olgusunun zamansal değişimini 2001-2021 dönemi için çoklu doğrusal regresyon analiziyle incelemiş ve kişi başına düşen milli gelir ile eğitim seviyesinin boşanmayı pozitif yönde etkilediğini ortaya koymuştur. Yani kişi başına düşen gelir düzeyi arttıkça ve eğitim düzeyi yükseldikçe boşanma oranlarının arttığını göstermektedir. Benzer şekilde Erkan (2017), 2007-2015 dönemine ait 26 alt bölge verileriyle yaptığı panel veri analizinde kadın eğitim düzeyindeki artışın boşanmayı artırdığını, ayrıca kadınların iş gücüne katılım oranlarındaki artışın olması ve işsizlik oranlarının artması da kaba boşanma hızını yükselttiğini tespit etmiştir. Eğitim farklarının etkisini değerlendiren çalışmalarda, Günen (2017) Kahramanmaraş örneğinde eşler arasındaki eğitim durumu farkının boşanmayı etkilediğini ve bu etkinin cinsiyetlere göre farklılaştığını ortaya koymuştur. Bulgulara göre, eğitim farkının boşanma nedeni olduğunu ifade edenlerin çoğunluğunu lise, lisans ve lisansüstü düzeyde eğitim almış katılımcılar oluşturmuştur. Boşanma nedenlerinin sosyo-ekonomik unsurlarla birlikte ele alındığı çalışmalarda, Elmas ve Adak (2023) TAYA-2021 veri seti üzerinden yaptığı analizde, ekonomik ve ailevi sorunların yanı sıra gelir ve eğitim düzeyinin hem kadınlar hem de erkekler için boşanma sebeplerinde önemli rol oynadığını göstermiştir. İğdeli ve Ay (2021) ise 2008-2017 dönemi verileriyle yaptıkları panel veri analizinde, sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi yüksek bölgelerde kadının eğitim ve gelir düzeyinin boşanmanın belirleyicisi olduğunu, düşük gelişmişlik düzeyindeki bölgelerde ise kadının eğitim seviyesi ve erkeğin işsizliğinin boşanmayı artırıcı faktörler olduğunu bulmuştur.

Demografik ve sosyo-ekonomik unsurların evlilik süresi ve boşanma riski üzerindeki etkisini araştıran Eryavuz ve Birecikli (2018) ise hızlandırılmış başarısızlık süresi modellerini kullanarak eşler arası kültür farkı, çocuk sayısı, kadının çalışma durumu ve her iki eşin eğitim seviyesinin evlilik süresi ve boşanma riskinde belirleyici olduğunu ortaya koymuştur. Genel olarak literatür, eğitim düzeyinin boşanmayı hem doğrudan hem de dolaylı yollardan etkilediğini, bunun ise bölgesel sosyo-ekonomik gelişmişlik, cinsiyet farklılıkları ve diğer sosyo-demografik faktörlerle birlikte ele alınması gerektiğini göstermektedir. Sonuç olarak boşanma ve eğitim düzeyi ilişkisine yönelik bulguların farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

Literatür Taramasının Değerlendirilmesi

Günümüzde daha yüksek eğitim düzeyine sahip olan bireyler daha iyi iş fırsatlarını elde edebilmektedir. Ailedeki ekonomik istikrar boşanma riskini azaltabilmektedir. Özellikle eğitim düzeyi yüksek olan bireyler etkili iletişim kurabilmekte ve daha çok bilinçli kararlar alabilmektedir. Dolayısıyla günümüzde ekonomik istikrar ve eğitim düzeyinin yüksek olması boşanma riskinin azaltılmasında önemli rol oynamaktadır. Ancak bazı literatür araştırmaları eğitim düzeyi arttıkça boşanma oranlarının arttığını göstermektedir. Literatür bulguları genel olarak değerlendirildiğinde işsizlik, gelir kaybının yaşanması, yoksulluk, kadınların iş gücüne katılımı ve sosyo ekonomik statü boşanma riskini arttıran önemli faktörler olarak dikkat çekmektedir. Ayrıca çalışmada boşanma ve eğitim ilişkisinin araştırıldığı literatür bulguları ise; kadın ve erkeğin eğitim seviyesinin boşanma olgusu üzerinde etkili olduğu görülmektedir.

Yöntem

Bu çalışmada aile kurumunda boşanma, ekonomi ve eğitim ile ilişkisi araştırılmıştır. Çalışmada TÜİK ve Dünya Bankası web sitesinden elde edilen ikincil veriler verilerinden hareketle betimsel analiz yapılmıştır. Betimsel analiz daha çok mevcut olan verileri açıklamak için kullanılan bir analiz yöntemidir. Betimsel analiz genellikle tablo, grafik ve görselleri yorumlamak için kullanılmaktadır.

Araştırmanın Amacı, Veri Toplama Kaynakları ve Veri Aralığı

Bu çalışmanın temel amacı; Türkiye’de aile kurumunda boşanma, ekonomi ve eğitim ile ilişkisini incelemektir. Çalışmada TÜİK ve Dünya Bankası web sitesinden elde edilen ikincil veriler kullanılmış olup Betimsel analiz yapılmıştır. Çalışmada Türkiye için her değişkene yönelik farklı veri setlerinin kullanılmasının temel nedeni baz alınan bazı değişkenlere yönelik verilerin kısıtlı olmasıdır.

Araştırmanın Verileri

Bu çalışmada aile kurumu ile ilgili evlenme ve boşanma verileri, ekonomik göstergeler için işsizlik, istihdam ve iş gücüne katılım oranları ile eğitim göstergesini ifade eden lise veya dengi mezunu ile yükseköğretim veya fakülte mezun oranları analiz edilmiştir. Çalışmada evlenme ve boşanma sayılarına yönelik 2001-2023 dönemi veri seti kullanılmıştır. Ekonomik göstergeler için 2004-2023 dönemi ve eğitim göstergeleri için de 2008-2023 dönemi veri setinden yararlanılmıştır.

Araştırma Etiği

“Türkiye’de Boşanmanın Ekonomi ve Eğitim Faktörleriyle İlişkisi Üzerine İstatistiksel Bir İnceleme” başlıklı bu çalışma etik kurul onayı gerektirmemektedir.

Bulgular

Toplumun en küçük birimi olan aile kurumunda meydana gelen sorunlar aile üyelerini ve aileyle etkileşimi olan tüm kişilerin etkilenmesini de sağlamaktadır. Bu bağlamda günümüzde hızla artan boşanma olaylarının ailevi bir sorun olmasının yanında toplumu da etkilemektedir (İğdeli ve Yay, 2021: 2). Aile kurumunun parçalanmasına yapının bozulmasına neden olan boşanma olgusunun birçok nedeni bulunmaktadır. Bu nedenler; işsizlik, eğitim düzeyi, iletişimsizlik, şiddet, aldatma ve teknolojik nedenler gibi gösterilebilir. Bu çalışmada ise boşanmanın eğitim ve ekonomi ile ilişkisi araştırılmıştır. Tablo 1’de hanehalkı tiplerine göre hanehalkı oranları verilmiştir. Tablo 1’de hanehalkı tipleri dokuz tane gösterge adı altında incelenmiştir.

Tablo 1
Hanehalkı Tiplerine Göre Hanehalkı Oranları: 2014-2024

Hanehalkı Tipleri	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Tek kişilik hanehalkı	13,9	14,4	14,9	15,4	16,1	16,9	17,9	18,9	19,4	19,7	20,0
Tek çekirdek aileden oluşan hanehalkı	67,4	66,9	66,4	66,1	65,3	65,1	65,2	64,4	64,5	63,8	63,5
Sadece eşlerden oluşan çekirdek aile	14,1	14,3	14,2	14,2	14,1	13,9	13,5	13,5	13,8	14,0	14,0
Eşler ve çocuklardan oluşan çekirdek aile	45,7	44,8	44,0	43,5	42,3	42,0	42,0	40,8	40,4	39,2	38,6
Tek ebeveyn ve çocuklardan oluşan çekirdek aile	7,6	7,8	8,2	8,5	8,9	9,2	9,7	10,1	10,3	10,6	10,9
Baba ve çocuklardan oluşan çekirdek aile	1,5	1,6	1,7	1,8	1,9	2,0	2,2	2,3	2,3	2,4	2,6
Anne ve çocuklardan oluşan çekirdek aile	6,1	6,2	6,5	6,7	7,0	7,2	7,5	7,8	8,0	8,2	8,4
En az bir çekirdek aile ve	16,7	16,5	16,3	16,0	15,8	15,0	14,0	13,5	12,8	13,2	13,3

diğer kişilerden oluşan
hanehalkı

Çekirdek aile bulunmayan birden fazla kişiden oluşan hanehalkı	2,1	2,2	2,4	2,5	2,8	3,0	2,8	3,2	3,3	3,3	3,2
--	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

TÜİK 2014-2024 dönemi verileri yazar tarafından düzenlenmiştir.

Tablo 1’e göre; tek kişilik hanehalkı, tek ebeveyn ve çocuklardan oluşan çekirdek aile ile baba ve çocuklardan oluşan çekirdek aile oranlarının yıllara göre arttığı ancak eşler ve çocuklardan oluşan çekirdek aile ile tek çekirdek aileden oluşan hanehalkı oranlarının yıllara göre düştüğü görülmektedir. Bununla birlikte anne ve çocuklardan oluşan çekirdek, en az bir çekirdek aile ve diğer kişilerden oluşan hanehalkı ve çekirdek aile bulunmayan birden fazla kişiden oluşan hanehalkı oranlarının yıllara göre artış ve azalışlar gösterdiği görülmektedir. Tablo incelendiğinde tek kişilik hanehalkı ve tek ebeveyn ve çocuklardan oluşan çekirdek aile oranlarının giderek artması nüfus artışını olumsuz etkileyen unsurlara olarak değerlendirilebilir. Yaşam Memnuniyeti Araştırmasına (2004) göre; bireylerin mutlu olmasında en çok ailelerinin etkili olduğunu ifade edenlerin oranı %72,9’dur. Bununla birlikte bireylerin mutluluk kaynağı sırasıyla %13,2 ile çocukları, %4,2 ile kendisi, %3,4 ile eşi, %3 ile anne/babası ve %1,9 ile torunları olmuştur. Öte yandan tek kişilik hanehalklarının %11,7’sinin, tek çekirdek aileden oluşan hanehalklarının %20,9’unun, geniş ailelerden oluşan hanehalklarının %26,9’unun, çekirdek ailesi olmayan birden fazla kişiden oluşan hanehalklarının ise %15,3’ünün yoksulluk sınırının altında oldukları gözlemlenmektedir (TÜİK, 2024).

Günümüzde tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de boşanma oranları artmakta ve evlilik sayısı azalmaktadır (Bayındır, 2023, s. 53). Tablo 2’de Türkiye’de yıllara göre boşanma ve evlenme verilerine yer verilmiştir. Tablo 2’de evlenme sayısı, kaba evlenme hızı, boşanma sayısı ve kaba boşanma hızı göstergeleri incelenmiştir.

Tablo 2

Türkiye’de Yıllara Göre Boşanma ve Evlenme Sayısı

Yıl	Evlenme Sayısı	Kaba evlenme hızı: Kaba evlenme hızı (%0)	Boşanma Sayısı	Kaba boşanma hızı: Kaba boşanma hızı (%0)
2001	544.322	8,35	91.994	1,41
2002	510.155	7,73	95.323	1,44
2003	565.468	8,47	92.637	1,39
2004	615.357	9,1	91.022	1,35
2005	641.241	9,37	95.895	1,4
2006	636.121	9,18	93.489	1,35
2007	638.311	9,1	94.219	1,34
2008	641.973	9,04	99.663	1,4
2009	591.742	8,21	114.162	1,58
2010	582.715	7,97	118.568	1,62
2011	592.775	7,99	120.117	1,62
2012	603.751	8,03	123.325	1,64
2013	600.138	7,88	125.305	1,65
2014	599.704	7,77	130.913	1,7
2015	602.982	7,71	131.830	1,69
2016	594.493	7,5	136.164	1,59
2017	569.459	7,09	128.411	1,6
2018	554.389	6,81	143.573	1,76
2019	542.314	6,57	156.587	1,9
2020	488.335	5,86	136.570	1,64
2021	563.140	6,69	175.779	2,09
2022	575.891	6,78	182.437	2,15
2023	565.435	6,65	171.881	2,03

TÜİK 2001-2023 dönemi verileri yazar tarafından düzenlenmiştir.

Tablo 2 incelendiğinde evlenme sayısında yıllara göre artış ve azalışların olduğu gözlemlenmektedir. Tabloda boşanma sayısı incelendiğinde ise boşanma sayısında yıllar bazında artış ve azalış noktasında değişimler olsa da boşanma sayısında ciddi bir artış dikkat çekmektedir. Boşanma sayısındaki bu artışlar aile birliğinin bozulmasına neden olmaktadır. TÜİK (2021) verilerine göre; eşi ile sorun yaşadığını ifade eden evli bireylerin sorun yaşama nedenleri incelendiğinde; bireylerin %5,6'sı harcamalar, %5,5'i ailece birlikte zaman geçirmeme, %4,9'u gelirinin düşük olması, %3,7'si ev ile ilgili sorumluluklar ve %3,6'sı sigara alışkanlığıyla ilgili olduğu görülmektedir (TÜİK, 2021). Ekonomik göstergelerden biri olan işsizliğin birçok olumsuz sonuçları bulunmaktadır. Bunlardan biri aile üzerinde oluşturduğu boşanma riskidir. Çünkü işsizlik hem aile bütçesinde ekonomik bir kaybın oluşmasını sağlamakta hem de bireyin sosyal hayattaki ilişkilerine yansımakta olup aile üyeleri üzerinde olumsuz bir etki oluşturmaktadır (Topbaş ve Kurt, 2007, s. 31). Dolayısıyla işsizliğin aile üzerinde hem sosyal hem de ekonomik açıdan olumsuz sonuçları oluşmaktadır. Tablo 2 genel olarak değerlendirildiğinde boşanma sayısının artmasında sosyal ve ekonomik nedenler yatmaktadır. Özellikle uzun süreli işsizliğin yaşanması ve eğitim süresinin uzun olması hem boşanma hem de evlilik sayısı üzerinde önemli bir etkidir.

İstihdamda iken işini kaybeden ya da istihdam olanaklarına erişemeyen bireylerin, yaşamlarında derin sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Bireyler bu sorunları ekonomik, sosyal ve psikolojik açıdan yaşamaktadır. İstihdamdan yoksun olmanın beraberinde getirdiği birtakım problemler şu şekilde sıralanabilir:

- Ekonomik bağımsızlığının ve hayatını devam ettirebilmek için gerekli olan gelir kaynağının yoksunluğu
- Aile de geçimi sağlayan birey rolünden çıkması
- Düzen algısını kaybetmesi
- Gelir kaybından dolayı sosyal dışlanmışlık riskiyle karşılaşması
- Ekonomik kayıptan kaynaklı iş ve sosyal çevreden uzaklaşması
- Topluma faydalı olma duygusunun yok olması gibi sıralanabilir (Dursun, 2012, s. 52).

Tablo 3

Türkiye İçin İş Gücüne Katılım Oranı, İşsizlik Oranı ve İstihdam Oranı Verileri: 15 yaş ve üzeri 2004-2023

Yıl	İş Gücüne Katılım Oranı	İşsizlik Oranı	İstihdam Oranı	Kişi başına GSYH (\$)
2004	46,3	10,8	41,3	6021
2005	46,4	10,6	41,5	7376
2006	46,3	10,2	41,5	7971
2007	46,2	10,3	41,5	9735
2008	46,9	11	41,7	11018
2009	47,9	14	41,2	9044
2010	48,8	11,9	43	10629
2011	49,9	9,8	45	11289
2012	50	9,2	45,4	11675
2013	50,8	9,7	45,9	12582
2014	50,5	9,9	45,5	12178
2015	51,3	10,3	46	11085
2016	52	10,9	46,3	10964
2017	52,8	10,9	47,1	10696
2018	53,2	11	47,4	9799
2019	53	13,7	45,7	9208
2020	49,3	13,2	42,8	8600
2021	51,4	12	45,2	9601
2022	53,1	10,4	47,5	10659
2023	53,3	9,4	48,3	13243

TÜİK 2004-2023 dönemi verileri yazar tarafından düzenlenmiştir.

Tablo 3’te Türkiye için 2004-2023 dönemi verilerinden hareketle iş gücüne katılım, işsizlik ve istihdam oranlarına yer verilmiştir. Tablo 3 incelendiğinde iş gücüne katılım oranları yıllar bazında artış ve azalışların olduğu ancak son üç yılda iş gücüne katılım oranının arttığı görülmektedir. Bununla birlikte iş gücüne katılım oranının en yüksek olduğu dönem 2023 (%53,3) yılı iken en düşük olduğu yıl ise 2007 dönemi (%46,2) olmuştur. Tablo da işsizlik oranları incelendiğinde ise; işsizlik oranlarında yıllar bazında artış ve azalışlar noktasında değişimlerin olduğu görülmektedir. Bununla birlikte işsizlik oranının son beş yılda düşüş gösterdiği belirlenmektedir. Ayrıca tabloya göre Türkiye’de işsizlik oranlarının en yüksek olduğu yıl 2019 dönemi (%13,7) olurken en düşük olduğu yıl ise 2012 dönemi (%9,2) olmuştur. Tablo da istihdam oranları incelendiğinde yıllara bazında istihdam oranlarında değişimlerin olduğu ancak son dört yılda istihdam oranlarının arttığı gözlemlenmektedir. Ayrıca istihdam oranlarının en yüksek olduğu yıl 2023 (%48,3) iken en düşük olduğu dönem ise 2009 (%41,2) yılı olarak belirlenmektedir.

Son olarak kişi başına GSYH (2009 bazlı) verileri incelendiğinde; kişi başına GSYH’nin yıllara göre artış ve azalış noktasında değişkenlik gösterdiği ancak son dört yılda önemli bir artış gösterdiği görülmektedir. Hanehalkı İşgücü Araştırması (2023) bulgularına göre; 15 yaş ve üzeri nüfusun iş gücüne katılma oranının %53,3’tür. Kadınların iş gücüne katılım oranı %35,8, erkeklerin ise %71,2 olarak belirlenmiştir. Bununla birlikte eğitim düzeyine göre iş gücüne katılım oranlarına bakıldığında, kadınların eğitim seviyesi yükseldikçe iş gücüne daha fazla katıldıkları tespit edilmiştir. Sırasıyla kadınların eğitim düzeyine göre iş gücüne katılım oranları şu şekildedir; okuryazar olmayanların oranı %13,8, lise altı eğitilmiş olanların %26,8, lise mezunu olanların %37,4, mesleki veya teknik lise mezunu kadınların iş gücüne katılma oranı ise %45’tir. Son olarak yükseköğretim mezunu kadınların iş gücüne katılma oranı %68,9 olarak belirlenmiştir (TÜİK, 2023). Ailenin devamlılığı ya da bütünlüğü için refah düzeyi önemlidir. Çünkü ekonomik kriz dönemlerinde, işsizlik ve yoksulluk gibi dezavantajlı durumların oluşması aile birliğini olumsuz etkileyen önemli unsurlardır. Özellikle teorik ve ampirik literatür işsizliğin boşanmanın en önemli nedenlerinden biri olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 4
Boşanma ve Ekonomik Göstergeler İlişkisi: 2004-2023

Yıl	Boşanma	İş Gücüne Katılım Oranı	İşsizlik Oranı
2004	91,022	46,3	10,8
2005	95,895	46,4	10,6
2006	93,489	46,3	10,2
2007	94,219	46,2	10,3
2008	99,663	46,9	11
2009	114,162	47,9	14
2010	118,568	48,8	11,9
2011	120,117	49,9	9,8
2012	123,325	50	9,2
2013	125,305	50,8	9,7
2014	130,913	50,5	9,9
2015	131,83	51,3	10,3
2016	136,164	52	10,9
2017	128,411	52,8	10,9
2018	143,573	53,2	11
2019	156,587	53	13,7
2020	136,57	49,3	13,2
2021	175,779	51,4	12
2022	182,437	53,1	10,4
2023	171,881	53,3	9,4

TÜİK ve Dünya Bankası 2008-2023 dönemi verileri yazar tarafından düzenlenmiştir.

Tablo 4'te boşanma ile ekonomik göstergelerin ilişkisine yer verilmiştir. Tabloya göre 2006,2020 ve 2023 yıllarında işsizlik oranı azalırken boşanma sayısının da azaldığı görülmektedir. Özellikle işsizlik oranının yüksek olduğu yıllarda boşanma sayısının daha fazla olduğu dikkat çekmektedir. Son olarak iş gücüne katılım oranlarının azaldığı yıllarda boşanma sayısındaki artış hızının daha az olduğu söylenebilir.

İstihdam olanaklarının artırılması bireylerin iş arama süresinin azalmasına katkı sağlayacaktır. Özellikle iş arama süresinin azalması ve istihdam stratejilerinin geliştirilmesi aile içi sorunların azalmasına ve evlenme sayısının artmasına katkısı olacaktır. Ayrıca bireylerin iş gücüne katılımını artması ekonomik kalkınma ve büyüme sürecinin olumlu yönde etkilemesine neden olacaktır.

Tablo 5

Türkiye İçin Eğitim Göstergeleri: 15 yaş ve üzeri 2008-2023

Yıl	Lise veya Dengi Mezunu Oranı (%) / Toplam	Yüksekokul veya Fakülte Mezunu Oranı (%) / Toplam	Eğitim Harcamaları
2008	20,49	7,21	3,320558
2009	20,52	8,54	3,76505
2010	21,9	8,79	3,787014
2011	22,14	10,24	4,22152
2012	22,07	10,79	4,38722
2013	21,68	12,03	4,34481
2014	21,92	12,95	4,41258
2015	22,11	14,2	4,3055
2016	22,97	14,94	4,62774
2017	23,07	15,27	4,32369
2018	24,1	15,9	4,2973
2019	24,82	16,51	4,44776
2020	25,09	17,51	4,03382
2021	26,28	18,32	3,53788
2022	27,13	18,93	2,614304
2023	27,55	19,23	..

TÜİK ve Dünya Bankası 2008-2023 dönemi verileri yazar tarafından düzenlenmiştir.

Tablo 5'te Türkiye için 2008-2023 dönemi eğitim göstergelerine yer verilmiştir. Tablo 5'e göre lise veya dengi mezunu ile yüksekokul veya fakülte mezun oranlarının verileri TÜİK web sitesinden elde edilirken eğitim harcamalarının verisi ise Dünya Bankası web sitesinden elde edilmiştir. Çalışmada eğitim harcamaları (cari, sermaye ve transferler), GSYİH'nin yüzdesi olarak ifade edilmiştir. Uluslararası kaynaklardan hükümete yapılan transferlerle finanse edilen harcamaları içermektedir (Dünya Bankası, 2023). ADNKS bulguların göre resmi evliliklerde eşler arasındaki eğitim farkına bakıldığında, 2023 yılında kadınların %38,7'sinin kendilerinden daha yüksek eğitilmiş erkeklerle evlendiği tespit edilmiştir. Bununla birlikte eşlerinden daha yüksek eğitim düzeyine sahip olan kadınların oranının %16,7, eğitim seviyeleri aynı olan eşlerin ise %43,2 oranında olduğu belirlenmiştir (TÜİK, 2024). Tablo 5 incelendiğinde lise veya dengi okul mezun oranlarının yıllara göre artış ve azalışlar gösterdiği ancak 2013 yılından itibaren bu oran sürekli arttığı gözlemlenmektedir. Tablo da yüksekokul veya fakülte mezun oranlarının yıllara göre sürekli artış gösterdiği gözlemlenmektedir. Son olarak Türkiye'de eğitim harcamalarının yıllar bazında artış ve azalışlar gösterdiği görülmektedir. Sonuç olarak tablo genel olarak değerlendirildiğinde Türkiye'de bireylerin eğitim düzeyinin yükseldiği gözlemlenmektedir. Eğitim düzeyinin yükselmesi hem iş gücüne katılımı arttıracaktır hem de bireylerin evlilik süresini olumlu yönde etkileyecektir. Özellikle yükseköğretimdeki sayının artması ile bireylerin aile içindeki sorunlarını çözme gücünü geliştirecektir.

Tablo 6

Eğitim-Boşanma İlişkisi: (2008-2023)

Yıl	Boşanma	Eğitim (Lise veya Dengi Mezunu Oranı (%) / Toplam)	Eğitim (Yüksekokul veya Fakülte Mezunu Oranı (%) / Toplam)
2008	99,663	20,49	7,21
2009	114,162	20,52	8,54
2010	118,568	21,9	8,79
2011	120,117	22,14	10,24
2012	123,325	22,07	10,79
2013	125,305	21,68	12,03
2014	130,913	21,92	12,95
2015	131,83	22,11	14,2
2016	136,164	22,97	14,94
2017	128,411	23,07	15,27
2018	143,573	24,1	15,9
2019	156,587	24,82	16,51
2020	136,57	25,09	17,51
2021	175,779	26,28	18,32
2022	182,437	27,13	18,93
2023	171,881	27,55	19,23

TÜİK 2008-2023 dönemi verileri yazar tarafından düzenlenmiştir.

Tablo 6’da eğitim göstergeleri ile boşanma değişkeni karşılaştırmalı olarak sunulmuştur. Tablo incelendiğinde genel olarak eğitimin yükseldiği yıllarda boşanmanın da artış gösterdiği görülmektedir. Ancak boşanmanın eğitim dışında diğer sosyo-ekonomik nedenleri de bulunmaktadır. Tabloda 2017, 2020 ve 2023 yıllarında eğitim göstergelerindeki oran artarken boşanma sayısının azaldığı görülmektedir. Ancak eğitim düzeyinin yükseltilmesi evlenme ve boşanma sayısı üzerinde etkili olduğu gibi bireylerin istihdama erişim noktasında da önem arz etmektedir. Özellikle son yıllarda eğitim düzeyinin yükseltilmesiyle beraber bireyin nitelikli işlere yönelimini arttırmaktadır. Bu durum boşanma sayısının düşmesine ve evlenme sayısının artmasına katkı sağlayabilir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Son yarım yüzyılda boşanma oranları giderek artmaktadır. Toplumsal bir problem olarak yer alan boşanmanın birçok nedeni bulunmaktadır. Bunlardan bazıları; aldatma, şiddet, ekonomik kriz, işsizlik, eğitim düzeyi, kültürel faktörler vb. nedenler şeklinde sıralanabilir. Bu çalışmanın temel amacı ise; aile kurumunun parçalanmasına neden olan boşanmanın ekonomik göstergeler ile eğitim düzeyi ilişkisini araştırmaktır. Çalışmada bu araştırma yapılırken TÜİK ve Dünya Bankası web sitelerindeki verilerden faydalanılmıştır. Bu veriler ile tablolar oluşturularak betimsel analiz yapılmıştır.

Çalışmanın hanehalkı tiplerine göre hanehalkı oranları bulguları; tek kişilik hanehalkı, tek ebeveyn ve çocuklardan oluşan çekirdek aile ile baba ve çocuklardan oluşan çekirdek aile oranlarının yıllara göre arttığı ancak eşler ve çocuklardan oluşan çekirdek aile ile tek çekirdek aileden oluşan hanehalkı oranlarının yıllara göre düştüğü tespit edilmiştir. Çalışmanın boşanma ve evlenme sayısına yönelik bulgularına göre; evlenme sayısının yıllara göre artış ve azalış noktasında değişkenlik gösterdiği görülmektedir. Bununla birlikte boşanma sayısı incelendiğinde ise boşanma sayısında yıllar bazında artış ve azalış noktasında değişimler olsa da boşanma sayısında ciddi bir artışın olduğu gözlemlenmektedir. Çalışmanın ekonomik göstergelerine yönelik bulgulara göre; çalışmada işsizlik oranlarının son beş yılda düştüğü ve istihdam oranlarının da son dört yılda istikrarlı bir şekilde arttığı belirlenmiştir. Ayrıca iş gücüne katılım oranlarının son yıllarda artış içerisinde olduğu görülmektedir.

Çalışmanın eğitim göstergelerine yönelik bulgularına göre; lise veya dengi okul mezun oranlarının yıllara göre artış ve azalışlar gösterdiği anacak 2013 yılından itibaren bu oranın sürekli arttığı gözlemlenmektedir. Bununla birlikte yükseköğretim veya fakülte mezun oranlarının yıllara göre sürekli artış gösterdiği belirlenmiştir. Çalışmada baz alınan eğitim harcamalarının ise yıllar bazında değişkenlik gösterdiği tespit edilmiştir. Çalışmada 2023 yılında boşanma sayısının 2021 ve 2022 yılına göre önemli düzeyde düştüğü ve iş gücüne katılım oranı ile istihdam oranlarının arttığı görülmektedir. Özellikle işsizlik oranının 2023'te son yıllara göre ciddi bir düşüş gösterdiği dikkat çekmektedir. Bununla birlikte işsizliğin ciddi düzeyde arttığı yıllarda daha fazla boşanmanın gerçekleştiği görülmektedir. Ekonomik göstergeler ve boşanma ilişkisi tablosundan elde edilen bulgulara genel olarak değerlendirildiğinde işsizlik oranının düşmesi ile boşanma sayısının düştüğü ve özellikle iş gücüne katılımın arttığı yıllarda boşanma hızının daha gerçekleştiği görülmektedir. Son olarak eğitim göstergeleri ile boşanma sayısı ilişkisi incelendiğinde eğitim düzeyinin yükseldiği yıllarda boşanma sayısının bazı dönemlerde artış ve azalışlar noktasında değişkenliklerin olduğu gözlemlenmektedir. Dolayısıyla aile birliğinin parçalanmaması için işsizlik oranlarında daha çok düşmesi ve gelir düzeyinin ise artırılması önem arz edecektir.

Çalışmada Türkiye için boşanmanın ekonomi ve eğitim faktörleriyle ilişkisinden elde edilmiştir. Bulgulardan hareketle aşağıda birtakım önerilerde bulunulmuş olup bu öneriler maddeler halinde sıralanmıştır. Bu öneriler doğrultusunda boşanma sayısının düşmesi hedeflenmektedir.

1. Eğitim düzeyinin yüksek olması aile de oluşabilecek problemlerin çözümünü kolaylaştıracaktır.
2. Refah kaybı veya ekonomik sorunların neden olan boşanma riskine karşı yoksulluğun azaltılması ve gelir düzeyinin iyileştirilmesi büyük önem arz edecektir.
3. Teorik ve ampirik literatürden hareketle işsizliğin boşanmanın en önemli nedeni olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla istihdam olanaklarının artırılması boşanma oranları düşürecektir.
4. Boşanma aşamasında olan ailelere yönelik aile danışmanlık hizmetlerinin yaygınlaştırılması aile içi sorunların çözümüne katkı sağlayabilir.

Araştırmacıların Katkı Oranı

Çalışmaya ilk yazar %34 oranında ikinci yazar %33 oranında üçüncü yazar ise %33 oranında katkı sağlamıştır.

Çıkar Çatışması

Araştırmada herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynaklar

- Abshır, M. O. (2020). *Somali'de boşanma nedenleri üzerine sosyolojik bir inceleme*. Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Adema, W., Clarke, C. and Thévenon, O. (2020). Family policies and family outcomes in OECD countries. *The palgrave handbook of family policy in* (pp. 193-217). Cham: Springer International Publishing.
- Aksu, L. (2018). İşsizlik, suç, boşanma, intihar oranları ile iktisadi büyüme ilişkisinin nedensellik testleri ile analizi: Türkiye örneği. *İktisat Politikası Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 58-100. <https://izlik.org/JA33YB77LN>.
- Ayla, D., Karış, Ç. ve Kızıltan, A. (2019). Ekonomik krizlerin sosyal etkileri: Türkiye üzerine bir uygulama (1980-2016). *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 33(2), 415-434. <https://izlik.org/JA33XM34CD>.

- Bayındır, N. (2023). Boşanmanın öğrencilerin akademik yaşantılarına etkisi. *Uluslararası Karamanoğlu Mehmetbey Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 52-58. <https://doi.org/10.47770/ukmead.1288663>.
- Bayrak, S. (2019). Türkiye’de işsizlik ve boşanma ilişkisi: 1980-2017 dönemi için nedensellik analizi. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 10(1), 39-54. <https://izlik.org/JA87GC45HZ>.
- Bulut, E. ve Başoğlu, A. (2023). Boşanmanın ekonomik belirleyicileri: Türkiye düzey 2 bölgeleri üzerine panel veri analizi. *Bingöl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(1), 45-62. <https://doi.org/10.33399/biibfad.1188605>.
- Cafrı, R. ve Çuhadar, P. Ö. (2018). Boşanmanın sosyo-ekonomik nedenleri üzerine mekânsal ekonometrik bir inceleme. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, ss. 407-424. <https://doi.org/10.18092/ulikidince.445600>.
- Conger, R. D., Conger, K. J. and Martin, M. J. (2010). Socioeconomic status, family processes, and individual development. *Journal of Marriage and Family*, 72(3), 685-704. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2010.00725.x>.
- Conger, R. D., Elder, G. H., Lorenz, F. O., Conger, K. J., Simons, R. L., Whitbeck, L. B. and Melby, J. N. (1990). Linking economic hardship to marital quality and instability. *Journal of Marriage and Family*, 52(3), 643-656. <https://doi.org/10.2307/352931>.
- Conger, R. D., Ge, X., Elder, G. H., Lorenz, F. O. and Simons, R. L. (1994). Economic stress, coercive family process, and developmental problems of adolescents. *Child Development*, 65(2), 541-561. <https://doi.org/10.2307/1131401>.
- Çuhadar, P. ve Cafrı, A. R. (2021). An empirical investigation on the socioeconomic determinants of divorce rates in CEE countries. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(21), 30-56.
- Diler, Z. ve Diler, S. (2022). Türkiye’de boşanma olgusunun zamansal değişimi (2001-2021). *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 9(89), 2166-2178. <https://doi.org/10.26450/jshsr.3305>.
- Doğan, H. ve Kılınç, E. (2025). Unpacking divorce: Feature-based machine learning interpretation of sociological patterns. *Social Science Computer Review*, 0(0). <https://doi.org/10.1177/08944393251386073>
- Dursun, S. (2012). *İşsizliğin sosyo-psikolojik yönü: İşsizlik psikolojisi*. <https://www.academia.edu> adresinden 29.08.2025 tarihinde erişilmiştir.
- Elmas, Ç. ve Adak, N. (2023). Türkiye’de boşanma nedenlerinin toplumsal kökenleri ve boşanma sonrası deneyimler. *İstanbul University Journal of Sociology*, 43(1), 84-97. <https://doi.org/10.26650/SJ.2023.43.1.0030B>.
- Erkan, E. (2017). *Türkiye’de boşanma olgusunun belirleyicileri: Panel veri analizi*. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Ersöz, A. (2011). Türkiye’de boşanma olgusu ve kadına yönelik aile içi şiddet ilişkisi üzerine bir değerlendirme. *İstanbul Journal of Sociological Studies*, 43, 249-264. <https://izlik.org/JA32YC87KB>.

- González-Val, R. and Marcén, M. (2017). Divorce and the business cycle: A cross-country analysis. *Review of Economics of the Household*, 15(3), 879-904.
- Grow, A., Schnor, C. and Van Bavel, J. (2017). The reversal of the gender gap in education and relative divorce risks: A matter of alternatives in partner choice? *Population Studies*, 71(sup1), 15-34.
- Günen, F. T. (2017). Kahramanmaraş'ta boşanma olgusunun eğitim sosyolojisi açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Kahramanmaraş.
- Hallaç, S. ve Öz, F. (2014). Aile kavramına kuramsal bir bakış. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 6(2), 142-153. <https://doi.org/10.5455/cap.20130625102321>.
- İğdeli, A. ve Ay, M. (2021). Boşanmanın sosyo-ekonomik belirleyicileri: Türkiye için bölgesel panel veri analizi. *Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 22(1), 1-22.
- Kapur, R. (2022). Understanding the meaning and significance of family. *Indian Journal of Social Science and Literature*, 1(4), 34-39. <https://doi.org/10.54105/ijssl.B1094.061422>.
- Kawata, Y. (2008). Does high unemployment rate result in a high divorce rate?: A test for Japan. *Revista de Economía del Rosario*, 11(2), 149-164.
- Kessler, D., Hevenstone, D., Vandecasteele, L. and Sepahniya, S. (2023). Weathering the storm together: Does unemployment insurance help couples avoid divorce? *Journal of European Social Policy*, 33(2), 248-263. <https://doi.org/10.1177/095892872211413>.
- Koç, P. ve Kutlar, A. (2021). Ekonomik durgunlukların boşanma oranları üzerindeki etkileri: Türkiye üzerine bir araştırma. *Sosyoekonomi*, 29(49), 65-84. <https://doi.org/10.17233/sosyoekonomi.2021.03.04>.
- Koç, P. ve İzgi Şahpaz, K. (2023). Analysis of the causality relationship among digitalisation, unemployment rate, and divorce rates: A research on Türkiye. *Sosyoekonomi*, 31(56), 151-169. <https://doi.org/10.17233/sosyoekonomi.2023.02.07>.
- Kökçen Eryavuz, A. ve Üçdoğruk Birecikli, Ş. (2018). Türkiye'de kadının boşanması: Yaşam analizi modelleri. *Çalışma ve Toplum*, 3(58), 1227-1252. <https://izlik.org/JA47CL84HY>.
- Öksüz, G. ve Ürkmez, E. (2023). Boşanma oranları ile makroekonomik değişkenler arasındaki ilişkinin incelenmesi: Türkiye örneği. *Artvin Çoruh Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 464-479. <https://doi.org/10.22466/acusbd.1380994>.
- Özekin, A., & Süküti, B. (2023). Türkiye'de Kadınların sosyoekonomik statülerinin boşanma oranlarına etkilerinin mekânsal analizi. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 84, 27-41. <https://doi.org/10.26650/jspc.2023.84.1125899>.
- Sandström, G. and Stanfors, M. (2023). Socio-economic status and the rise of divorce in Sweden: The case of the 1880-1954 marriage cohorts in Västerbotten. *Population Studies*, 77(3), 417-435. <https://doi.org/10.1080/00324728.2022.2149844>.
- Topbaş, F. ve Kurt, S. (2007). İşsizlik ve boşanma ilişkisi: 1970-2005 VAR analizi. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 5(7), 30-43. <https://izlik.org/JA87MZ88NW>.

- TÜİK. (2021). Türkiye aile yapısı araştırması 2021. <https://data.tuik.gov.tr> adresinden 29.08.2025 tarihinde erişilmiştir.
- TÜİK. (2022). İstatistiklerle aile 2022. <https://data.tuik.gov.tr> adresinden 29.08.2025 tarihinde erişilmiştir.
- TÜİK. (2023). Evlenme ve boşanma istatistikleri 2023. <https://data.tuik.gov.tr> adresinden 29.08.2025 tarihinde erişilmiştir.
- TÜİK. (2023). Bölgesel istatistikler veri tabanı. <https://biruni.tuik.gov.tr> adresinden 08.09.2025 tarihinde erişilmiştir.
- TÜİK. (2024). İstatistiklerle aile 2024. <https://data.tuik.gov.tr> adresinden 29.08.2025 tarihinde erişilmiştir.
- TÜİK. (2024). İstatistiklerle kadın 2024. <https://data.tuik.gov.tr> adresinden 29.08.2025 tarihinde erişilmiştir.
- Ul-Haq, J., Mushtaq, S., Visas, H. and Hye, Q. M. A. (2023). Does economic stress matter for the rising divorce rate in China? A provincial perspective. *Nurture*, 17(1), 18-28. <https://doi.org/10.55951/nurture.v17i1.142>.
- Uunk, W. (2004). The economic consequences of divorce for women in the European Union: The impact of welfare state arrangements. *European Journal of Population*, 20(3), 251-285.
- Varışlı, B. (2021). Ataerkil kültürde boşanmış kadın olmak: Kuramsal bir bakış. M. Aylanç (Ed.), *Kadın odağında toplumsal cinsiyet: Disiplinlerarası yaklaşımlar* UKAMER araştırmaları dizisi 1 içinde (ss. 143-153) Lefkoşe: Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi Yayınları.
- WORLDBANK. (2022). <https://databank.worldbank.org> adresinden 29.08.2025 tarihinde erişilmiştir.
- Yılmaz, K. Ç. (2022). Boşanma ile kadın işgücü, tasarruf ve erkek işsizliği arasındaki ilişki: Türkiye’den kanıtlar. *JOEEP: Gelişmekte Olan Ekonomiler ve Politika Dergisi*, 7(1), 56-63. <https://izlik.org/JA93HF39BJ>.

Extended Abstract

Introduction

The family is the smallest institution in society. The family institution, which plays an important role in social integration, has been the subject of scientific disciplines such as education, economics, sociology, law, and psychology. The phenomenon of divorce, which leads to the breakdown of family unity, has been a subject of interest to researchers in theoretical and empirical studies. The relationship between divorce, which legally signifies the end of marriage, and cultural factors such as economics, education, poverty, and migration is increasingly discussed in national and international literature. In addition to these factors, divorce has many causes stemming from violence, infidelity, and lack of communication. As a result, the increase in divorce rates both globally and in our country is noteworthy today.

Divorce is a difficult process for families to overcome because it disrupts family unity. Many studies have indicated that divorce is related to educational level. It has been observed in the literature that individuals with higher levels of education experience a lower risk of divorce compared to those with lower levels of education. In this context, it can be concluded that individuals with a higher level of education have greater ability to resolve family problems and better communication skills. Furthermore, individuals with higher levels of education tend to work in more skilled jobs, which brings economic stability to the family and, consequently, stability to the marriage.

Another important factor affecting divorce is economic problems. It is particularly important for individuals to participate in the workforce in order to support their families and increase prosperity. Unemployment among family members has been a significant factor increasing the risk of divorce. Because negative factors such as the loss of order due to economic problems and the feeling that the idea of being useful to society has been lost create the risk of individuals experiencing problems within the family. The majority of theoretical and empirical studies in the literature show that divorce rates increase as unemployment rates rise. It can also be said that the risk of divorce exists even during periods of economic crisis. At the same time, reducing poverty is also an important factor in reducing the risk of divorce. In this context, the study examined the relationship between divorce, which causes the breakdown of family unity, and education and economics. The study includes an introduction, literature review, methodology, findings, and conclusion and discussion sections. In particular, when conducting a literature review, the relationship between divorce and education and economics was evaluated under separate headings and explained in detail under the heading of literature review. The literature review concluded that economic indicators such as education level and unemployment have a significant impact on divorce rates.

Method

The main objective of this study is to investigate the relationship between divorce, economy, and education in the family institution in Turkey. The study used secondary data obtained from the Turkish Statistical Institute (TÜİK) and World Bank websites and performed a descriptive analysis. Descriptive analysis is an analysis method used primarily to explain existing data. Descriptive analysis is generally used to interpret tables, graphs, and visuals. This study analyzes data on marriage and divorce related to the family institution, economic indicators such as unemployment, employment, and labor force participation rates, and educational indicators such as the percentage of high school or equivalent graduates and college or university graduates. The study used a dataset covering marriage and divorce figures for the period 2001-2023. Data sets from the 2004-2023 period were used for economic indicators and from the 2008-2023 period for education indicators. The main reason for using separate data sets for each variable in the study is the limited availability of data from the variables. Tables were created from datasets for the variables and interpreted. Furthermore, the relationship between the variables was explained in detail.

Findings

The phenomenon of divorce, which disrupts the integrity of the family institution, has many negative consequences for society. It is crucial to investigate the factors that contribute to the risk of divorce and develop strategies to address them. Therefore, this study investigates the connection between divorce and economics and education. According to the main findings of this study, which was conducted to contribute to the literature, it has been determined that the number of marriages fluctuates over the years. However, although there have been fluctuations in the number of divorces over the years, it has been found that there has been a significant increase in the number of divorces. According to the findings regarding the economic indicators of the study, it has been determined that unemployment rates have fallen over the past five years and employment rates have steadily increased over the past four years. On the other hand, it has been concluded that labor force participation rates have been increasing in recent years. In light of these findings, rising unemployment and inability to find employment are significant factors that increase the risk of divorce. It is noteworthy that the number of divorces increases, especially in years when unemployment rates rise. In conclusion, when the findings of the study are evaluated overall, the level of well-being is important for the continuity or integrity of the family. Because during economic crises, disadvantages such as unemployment and poverty are important factors that negatively affect family unity and lead to divorce.

According to the findings of the study regarding educational indicators, the percentage of high school or equivalent school graduates has fluctuated over the years, but it has been determined that this percentage has been steadily increasing since 2013. On the other hand, it has been concluded that the percentage of college or university graduates has shown a steady increase over the years. The study found that the education expenditures used as a basis varied from year to year. When evaluated in terms of educational level, higher education not only reduces the risk of divorce but also contributes to strengthening problem-solving skills and communication within the family.

Conclusion, Discussion and Recommendations

Divorce is a significant issue that varies from society to society. Divorce, which causes the breakdown of family unity, has become a significant problem that is increasingly prevalent both globally and in our country. There are many social, economic, and psychological reasons for divorce. Therefore, it is crucial to investigate the reasons behind the increase in divorce rates and changing family structures. When the findings of the study are evaluated in general, it is seen that unemployment or economic problems are important factors that increase the risk of divorce. Economic problems are at the root of family issues. In this context, it is well known that economic stability is of great importance for a stable marriage. On the other hand, both the study and the theoretical and empirical literature conclude that educational level has an effect on the risk of divorce. A higher level of education reduces the risk of divorce and contributes to easier resolution of problems within the family. Based on the findings of the study, a number of recommendations have been made. The first of these is the resolution of economic problems. Policies aimed at increasing prosperity, improving employment opportunities, and reducing unemployment and poverty will reduce the risk of divorce. On the other hand, the continued rise in educational levels will contribute to the development of individuals' communication skills and a reduction in the risk of divorce. Finally, expanding family counseling services for families in every province will be crucial for reducing the risk of divorce or resolving family issues.